

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 26 czerwca 2017r., sprostowanym postanowieniem z dnia 14 sierpnia 2017 r., Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie z wniosku W. (...) P. K., J. F. i inni spółki jawnej z siedzibą w S. (mylnie oznaczając wspólników jako P. F. i J. K.) z udziałem Prokuratury Okręgowej w P. o wpis do KRS rejestru przedsiębiorców spółki pod firmą (...) F., B., K. i inni spółka jawna z siedzibą w S. odmówił wpisu, podnosząc, iż umowa spółki zawarta w dniu 28 grudnia 2015 r. jest nieważna z powodu niezachowania formy, w jakiej została zawarta pierwotna umowa spółki, a nadto, iż wobec niezawarcia umów spółki z udziałem spadkobierców pierwotnych wspólników spółki ich spadkobiercy nie nabyli przewidzianych w umowie praw w spółce .

(postanowienie z uzasadnieniem k. 189-190, postanowienia o sprostowaniu k. 209 i 218)

Apelację od powyższego postanowienia złożyła w dniu 1 sierpnia 2017 r. wnioskodawczyni zaskarżając je w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego tj. art. 58 k.c. oraz art. 77 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że uchwała wspólników o zmianie umowy spółki jawnej zawartej w formie aktu notarialnego wymaga dla swej ważności formy kwalifikowanej oraz art. 10 k.s.h., art. 25 k.s.h. i art. 60 k.s.h. oraz art. 922 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że stosunek spółki jawnej zostaje związany z chwilą złożenia przez spadkobiercę wspólnika oświadczenia o przystąpieniu do spółki, podczas gdy, jeżeli umowa spółki przewidywała, że w razie śmierci wspólnika lub spadkobiercy spółka ma istnieć nadal z jego spadkobiercami, spadkobiercy lub spadkobierca z chwilą śmierci wspólnika z mocy prawa wstępują do spółki, chyba że złożą oświadczenia przeciwnie, a nadto naruszenie przepisu postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 k.c. (prawidłowo raczej k.p.c.) poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia w zakresie art. 58 k.c. i ograniczenie tego obowiązku do wskazania tego przepisu jako podstawy prawnej postanowienia. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu.

(apelacja k. 197-204)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna co do dwóch jej pierwszych zarzutów i jako taka skutkować musi uchyleniem zaskarżonego postanowienia.

W pierwszej kolejności odnieść się należy do zarzutów naruszenia prawa materialnego, gdyż w rozpoznawanej sprawie to one mają kluczowe znaczenia dla treści rozstrzygnięcia Sadu II instancji, a najpierw do drugiego z nich, a to uwagi, iż jedynie w wypadku stwierdzenia, że spadkobiercy spadkobierców pierwotnych wspólników przedmiotowej spółki stali się wspólnikami tej spółki, rozważać można zagadnienia ważności zmiany umowy spółki dokonanej w 2015 r. przez te właśnie osoby.

Sądowi Okręgowemu znany jest spór jaki rozgorzał w doktrynie na gruncie wykładni art. 60 k.s.h. i jego interpretacji w odniesieniu i w stosunku do art. 922 § 1 k.c., który przejawia się w dwóch rozbieżnych stanowiskach – pierwszym zgodnie z którym pierwszy z tych przepisów nie może stanowić podstawy do nabycia przez spadkobierców zmarłego wspólnika spółki jawnej jego praw osobistych w tej spółce i drugi wg którego przeciwnie z mocy właśnie tego przepisu osoby te stają się wspólnikami spółki jawnej, o ile umowa spółki to przewiduje, i który to spór nie doczekał się jednoznacznej (a właściwie żadnej) odpowiedzi w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Znając oba poglądy, omówione szczegółowo nie tylko artykule P. S. „Charakter praw nabywanych przez spadkobierców wspólnika spółki jawnej na podstawie klauzuli umownej z art. 60 § 1 k.s.h.” ((...) -43), ale obszernie również w artykule J. Z. „Skutki prawne śmierci wspólnika w dwuosobowej spółce jawnej” ((...) -43 i wskazana tam, dalsza literatura) Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę przychylił się do prezentowanego przez obu tych autorów (abstrahując od tego, iż drugi z nich odmówił ważności takowej klauzuli w dwuosobowej spółce jawnej, co w niniejszej

sprawie nie ma miejsca z uwagi na ilość wspólników pierwotnej spółki, której dotyczy postępowanie) stanowiska, iż przepis art. 60 k.s.h. stanowi przepis szczególny w stosunku do art. 922 § 1 k.c. i jako taki stanowi samodzielną podstawę wstąpienia spadkobierców wspólnika spółki jawnej, której umowa to przewidywała, we wszelkie prawa (i obowiązki) zmarłego. Przemawiają za tym względy wykładni tak językowej, jak i logicznej, systemowej oraz funkcjonalnej, które gruntownie omówił pierwszy z powołanych autorów, a Sąd Okręgowy - nie widząc potrzeby ich powielania w tym miejscu - w pełni podziela. Zauważyć tylko należy, iż zgodzić się trzeba w szczególności z tezą, iż podstawą nabycia praw korporacyjnych w spółce jawnej przez spadkobierców wspólnika nie jest dziedziczenie, gdyż prawa osobiste nie podlegają dziedziczeniu (por. art. 922 k.c.), lecz ustawowa regulacja zawarta w art. 60 § 1 k.s.h. i odpowiedni zapis umowy spółki, o którym mowa w tym przepisie, jak i ze stwierdzeniem, że w przypadku odmiennej interpretacji tego przepisu jego wprowadzenie do k.s.h. pozbawione byłoby sensu, gdyż prawa majątkowe spadkobiercy wspólnika dziedziczą na zasadach ogólnych (zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego) i w braku przepisu ograniczającego spadkobranie w zakresie prawa majątkowych związanych ze spółką jawną przepis ten byłby zbędny jako jedynie potwierdzający dziedziczenie tych praw wynikające już z innych przepisów.

Niezależnie jednak od prezentowanych na to zagadnienie poglądów, żaden z autorów publikacji w tym przedmiocie nie dostrzegał potrzeby, aby dla wstąpienia spadkobierców w prawa zmarłego wspólnika konieczne było zawieranie nowej umowy spółki (czy też dokonywanie jej formalnej zmiany) z udziałem spadkobierców.

Interpretacja dokonana przez Sąd Rejonowy zmierza chyba do przyjęcia pewnego pośredniego, hybrydowego stanowiska. Rozumieć by ją należało w ten sposób, iż co prawda spadkobiercom zmarłego wspólnika służy prawo wstąpienia do spółki w charakterze wspólnika, jednakże jest ono uzależnione o zawarcia (zmiany) umowy spółki z ich udziałem. Wykładnia taka nie ma jednak oparcia w żadnym przepisie prawa i nie zasługuje na aprobatę. Skoro bowiem, w razie zawarcia stosownego postanowienia w umowie spółki, przepis art. 60 k.s.h. przewiduje, że prawa zmarłego służą wszystkim spadkobiercom wspólnie i uzależnia jedynie skuteczność wykonywania tych prawa od wskazania do tego jednej osoby, a co więcej sankcjonuje też czynności pozostałych wspólników dokonane przed takim wskazaniem, to stwierdzić należy, iż z jego wykładni językowej wynika wprost, że spadkobiercy zmarłego wspólnika jego prawa nabywają w takiej sytuacji z mocy samego prawa i nie jest ku temu potrzebne żadne formalne potwierdzenie nabycia tych praw. Skoro zaś prawa takie (prawa wspólnika) nabyli z mocy prawa spadkobiercy zmarłego wspólnika, to nie sposób uznać, że po ich śmierci praw tych nie nabędą ich spadkobiercy. Jeżeli bowiem spadkobiercy zmarłego stają się wspólnikami, to – o ile umowa spółki w tym zakresie nie ulegnie zmianie w czasie gdy służą im te prawa (co w niniejszej sprawie nie miało miejsca) – takie same uprawnienia muszą przysługiwać ich spadkobiercom. Inna wykładnia prowadziłaby do niedopuszczalnego, bo nie znajdującego podstawy w przepisach, ograniczenia ich praw. W konsekwencji uznać należy, iż spadkobiercy zmarłych spadkobierców zmarłych wspólników przedmiotowej spółki stali się jej wspólnikami z mocy praw, bez konieczności zawierania odrębnej umowy i mogli też dokonać zmiany umowy tej spółki jawnej.

W konsekwencji uznania praw spadkobierców do wstąpienia do spółki, trafny jest też, w dalszej kolejności, zarzut naruszenia art. 58 k.c. (choć naruszenie dotyczy jedynie jego § 1 a nie całego tego przepisu) w związku z art. 77 § 1 k.c. Sąd Rejonowy dokonał zbyt daleko idącej wykładni tego ostatniego przepisu, który stanowi jedynie, iż uzupełnienie lub zmiana umowy wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały w celu jej zawarcia. Z treści tego przepisu nie wynika więc aby do uzupełnienia lub zmiany umowy wymagana była taka sama forma, w jakiej umowa ta została zawarta, chyba że przewiduje to ustawa lub sama umowa. Skoro jednak żaden przepis nie wymaga zachowania formy kwalifikowanej (aktu notarialnego) dla ważności uchwały wspólników (którą w istocie jest umowa o zmianie umowy spółki cywilnej) w przedmiocie zmiany umowy spółki jawnej, a nie wymagała zachowania takiej formy również umowa spółki (...) P. K., J. F. i inni zawarta w dniu 12 kwietnia 1947 r. to ważność jej zmiany nie zależy od zachowania formy kwalifikowanej i może być dokonana w szczególności w zwykłej formie pisemnej. Umowa z dnia 28 grudnia 2015 r. nie jest więc nieważna z uwagi na niezachowanie formy aktu notarialnego.

Uznając zasadność zarzutów naruszenia prawa materialnego, Sąd Okręgowy nie odnosił się już do zarzutu naruszenia prawa procesowego, choć na marginesie zauważa, iż Sąd Rejonowy powołał się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia zarówno na naruszenie przepisu art. 77 k.c. i wskazał, że jego naruszenie powoduje nieważność umowy

na gruncie przepisu art. 58 k.c., wobec czego trudno zrozumieć ten zarzut, chyba, że skarżącej chodziło o powołanie treści tego przepisu w uzasadnieniu, z tymże jednak cytowanie przepisów prawa wydaje się nie być warunkiem koniecznym uzasadnienia odpowiadającego wymogom art. 328 § 2 k.p.c.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 694⁷ k.p.c., postanowił uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, który przy ponownym rozpoznaniu skargi skarżącego na orzeczenie referendarza, mając na uwadze treść przepisu art. 386 § 6 k.p.c., powinien dokonać oceny wniosku pod kątem dopuszczalności wpisania spółki do KRS badając wszystkie dalsze przesłanki zasadności dokonania tego wpisu.

Krzysztof Wójcik Mariola Szczepańska Bartosz Kaźmierak